

ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОТЕРПІЛИХ ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ У МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТАХ

CONSOLIDATION OF THE LEGAL STATUS OF VICTIMS OF VIOLENT CRIMES IN INTERNATIONAL LEGAL ACTS

Шум С.С., к.мед.н., докторант

Науково-дослідний інститут психіатрії Міністерства охорони здоров'я України

У дослідженні проаналізовано сучасний стан міжнародно-правового врегулювання статусу жертви насильницького злочину. Зазначається, що питання протидії насильницьким злочинам наразі є актуальним. Світове співтовариство з метою попередження та протидії насильницьким злочинам проводить систематичну роботу. Одним із її напрямів є розроблення та прийняття міжнародно-правових актів, спрямованих на врегулювання статусу жертв насильницьких злочинів.

У роботі звертається увага на те, що держави самостійно здійснювали кроки по врегулюванню статусу жертв насильницьких злочинів. Здебільшого така робота зводилася до компенсації шкоди жертвам насильницьких злочинів.

На початку 1980-х років групою фахівців було поставлено питання про врегулювання статусу жертв злочинів в рамках діяльності Організації Об'єднаних Націй. Зазначена активність призвела до того, що у 1985 році Генеральна Асамблея ООН одногослосно прийняла Декларацію основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою. Зазначений документ, окрім питання компенсації шкоди жертвам злочинів, врегулював і процесуальні права жертв.

У статті звертається увага на те, що Декларація не розрізняє поняття «жертва злочину» та «потерпілий». Декларація містить положення про жертву злочину, яке охоплює поняття «потерпілий». Найбільш прогресивним документом у сфері регулювання правового статусу жертв насильницьких злочинів є Директива Європейського парламенту щодо мінімальних стандартів забезпечення прав жертв злочинів. Цей документ спрямований на всебічний захист прав потерпілого від насильницьких злочинів незалежно від статусу особи (національності, статі, релігії) – жертви злочину.

У публікації приділяється увага міжнародно-правовому врегулюванню статусу жертв військових злочинів, більшість із яких є насильницькими. Особливо звертається увага на практику Європейського суду з прав людини та необхідність виконувати рішення ЄСПЛ вчасно і в повному обсязі. Зроблено висновки про те, що Україна повинна провести роботу по імплементації норм міжнародного права в національне законодавство України та гармонізації кримінального процесуального законодавства в сфері врегулювання правового статусу жертв насильницьких злочинів із правом Європейського Союзу.

Ключові слова: жертва злочину, імплементація, гармонізація, Міжнародний кримінальний суд, жертва військового злочину, насильницький злочин.

The study analyzes the current state of international legal regulation of the status of a victim of a violent crime. It is noted that the issue of combating violent crimes is relevant today. The world community is working systematically to prevent and combat violent crimes. One of the directions of such work is the development and adoption of international legal acts aimed at regulating the status of victims of violent crimes.

The paper draws attention to the fact that states have independently taken steps to regulate the status of victims of violent crimes. But it was mostly about compensating victims of violent crimes.

In the early 1980s, a group of experts raised the issue of regulating the status of victims of crime within the framework of the United Nations. This activity led to the unanimous adoption in 1985 of the UN General Assembly Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. This document, in addition to the issue of compensation for victims of crimes, also regulated the procedural rights of victims.

The article draws attention to the fact that the Declaration does not distinguish between the concepts of victim of crime and victim. The declaration contains a provision on the victim of a crime, which covers the concept of victim. The Directive of the European Parliament on minimum standards for ensuring the rights of victims of crime is the most progressive instrument in the field of regulating the legal status of victims of violent crime. This document aims at comprehensive protection of the rights of the victim of violent crimes, regardless of the status of the person (nationality, sex, religion, etc.) – the victim of the crime.

The publication also focuses on the international legal settlement of the status of victims of war crimes, the vast majority of which are violent. Particular attention is paid to the case law of the European Court of Human Rights and the need to implement the decisions of the ECtHR in a timely and complete manner. Conclusions were reached that Ukraine should work on the implementation of the norms of international law in the national legislation of Ukraine and the harmonization of criminal procedural legislation in the area of the regulation of the legal status of victims of violent crimes with the law to European Union.

Key words: victim of crime, implementation, harmonization, International Criminal Court, victim of war crime, violent crime.

Актуальність. В березні 2020 року світ почав кардинально змінюватись. Пандемія COVID-19 станом на травень 2021 року вже забрала життя понад 3 млн людей. За результатами дослідження Інституту оцінки та вимірювання показників здоров'я при Вашингтонському університеті (США), коронавірус вбив 6,9 млн осіб, що вдвічі перевищує офіційні показники у всьому світі [1]. Крім великої кількості смертей, пандемія привела мільйони людей до крайньої бідності. Вперше з 1990 року індекс показників людського розвитку знизився. Велика кількість робочих місць зникла, причому здебільшого у країнах із низьким і середнім рівнями доходу. Така напружена соціально-економічна ситуація вплинула на рівень злочинності, в тому числі і на підвищення показників насильницької злочинності, наслідком чого стало збільшення кількості жертв відповідних правопорушень.

На жаль, жертви насильницьких злочинів часто залишаються наодинці зі своїм болем. У багатьох країнах

світу, в тому числі і в Україні, не існує належної системи забезпечення прав жертв насильницьких злочинів. Виправити ситуацію на краще в цій сфері покликані міжнародні стандарти захисту прав жертв насильницьких злочинів. Імплементація відповідних стандартів у національне законодавство країн дає змогу підвищити рівень захищеності потерпілих від насильницької злочинності.

Метою статті є огляд норм міжнародного права, спрямованих на врегулювання правового статусу жертв насильницьких злочинів та аналіз стану імплементації відповідних норм у національне законодавство України.

Стан дослідження. Питання міжнародно-правового врегулювання статусу жертв злочинів неодноразово ставало предметом дослідження вчених. Значну увагу цьому приділяли К. Автухов О. Гумін, І. Зубач, О. Капліна, Є. Карпенко, О. Крижановський, П. Маланчук, Ю. Невмержицька, Т. Сироїд, О. Юрченко, І. Яковець. Однак особливостям міжнародно-правового врегулю-

вання статусу жертв насильницьких злочинів приділялася незначна увага.

Виклад основного матеріалу. Однією із задач, передбачених 16 метою в області Глобальних цілей сталого розвитку на період до 2030 року, є значне скорочення будь-яких форм насилля [2]. Попри постійні зусилля світового співтовариства, спрямовані на попередження та боротьбу з насиллям, під час XIV Конгресу ООН із попередження злочинності та кримінального правосуддя, що відбувся 7-12 березня 2021 року в м. Кіото (Японія), учасники (представники держав) вкотре висловили стурбованість негативними наслідками злочинності для здоров'я та безпеки людей [3]. Відповідно до доповіді Генерального Секретаря ООН під час засідання XIV Конгресу ООН із попередження злочинності та кримінального правосуддя, нині злочинність є основною причиною насильницької смерті. Так, за період із 1990 по 2017 роки жертвами війн і збройних конфліктів у всьому світі стали орієнтовно 2 млн осіб. За цей же період жертвами умисних вбивств стали близько 12 млн осіб [4].

Аналіз географії скоєння умисних вбивств дає змогу стверджувати, що дві третини вбивств, скоєних у світі, припадають на регіони Латинської Америки, Карибського басейну, на країни Африки на південь від Сахари. В Латинській Америці вбивств відбувається у сім разів більше, ніж в Азії, а національні показники всередині кожного регіону різняться ще більше. Навіть всередині окремих країн проблема вбивств найчастіше локалізується у конкретних районах. Необхідно зазначити, що в науковій літературі документально знаходиться своє підтвердження зв'язок між насиллям, нерівністю розподілу доходів і соціально-економічним розвитком [5].

З метою створення належного механізму попередження насильницької злочинності та боротьби з нею світове співтовариство систематично організовує співпрацю держав з цього питання. Вона спрямована на розроблення нових форм і методів протидії насильницькій злочинності. Також необхідно зазначити, що міжнародна співпраця в сфері протидії насильницькій злочинності не може бути ефективною без розроблення та затвердження міжнародних стандартів прав жертв насильницьких злочинів.

Після Другої світової війни питання забезпечення прав жертв насильницьких злочинів час від часу підіймалося під час роботи міжнародних організацій. Першим кроком у цьому напрямі стало прийняття у 1948 році Загальної декларації прав людини. Попри те, що в Декларації відсутні положення про жертв злочинів, цей документ закріпив важливе положення про те, що кожна людина має право на життя, свободу і особисту недоторканість [6]. Саме це положення вплинуло на подальший розвиток інституту забезпечення прав жертв злочинів і посилення співпраці держав у цьому напрямі.

Всередині 1970-х років питання прав жертв насильницьких злочинів зводилося до компенсації шкоди, завданої правопорушенням. Країни намагалися врегулювати це питання, з огляду на власний досвід та з урахуванням діючої правової системи. Серед членів Ради Європи поставили за мету прийняти єдині мінімальні норми, які б вирішували питання компенсації постраждалим від насильницьких злочинів [7].

Відповідне бажання було реалізовано шляхом прийняття у 1983 році Конвенції щодо відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів (ETS № 116). Конвенція чітко встановлює, що в разі неможливості відшкодування шкоди з інших джерел держава бере на себе обов'язок відшкодувати шкоду особам, яким шляхом умисних насильницьких злочинів нанесено значну шкоду фізичному здоров'ю, та особам, які перебували на утриманні загиблих осіб [8]. Однозначним позитивом відповідної Конвенції було те, що питання прав жертв насильницьких злочинів було піднято на міждержавному рівні. Але недоліком стала обмеженість виключно питанням матеріальної

компенсації, а також тим, що при компенсації не враховувалася шкода психічному здоров'ю.

Наступним документом, спрямованим на захист прав жертв насильницьких злочинів, є Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 року [9]. Зазначена Конвенція здійснює чітке міжнародно-правове врегулювання статусу жертв досить частого на теренах України насильницького злочину – катування. Відповідним документом передбачено право жертви катування на подання заяви про злочин до компетентного органу, на швидкий неупереджений розгляд такої заяви, на захист від будь-яких форм поганого поводження чи залякування у зв'язку зі зверненням до органу, право на одержання відшкодування жертвою катувань та на справедливий і адекватну компенсацію, включно із заходами для якомога повнішої реабілітації, право осіб, які перебувають на утриманні жертви катування, на компенсацію в разі смерті жертви.

Попри те, що Україна ратифікувала Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання у 1987 році й підтвердила ратифікацію у 1998 році, положення Конвенції досі не імплементовано у національне законодавство. Внаслідок цього дії посадових осіб, які вчинили катування, кваліфікуються за статтею 365 Кримінального кодексу України як перевищення влади або службових повноважень. Зазначене призводить до того, що жертви катувань позбавлені належного правового захисту і не отримують відповідної сагісфакції.

На початку 1980-х років кілька фахівців у сфері захисту прав жертв злочинів виступили з ініціативою залучити ООН до вирішення проблеми врегулювання статусу жертв злочинів. Захисники прав жертв провели низку організаційних кампаній і змогли переконати тих, хто формує національну політику, що настав час змін. Насамперед вони повинні бути спрямовані на реформування системи кримінального судочинства в ім'я жертв злочинів. За дуже короткий проміжок часу захисники прав жертв отримали значну підтримку своєї ідеї, що призвело до того, що Генеральна Асамблея ООН одноголосно прийняла Декларацію основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою [10]. Прийнята Декларація стала важливим документом, спрямованим на захист прав жертв будь-яких злочинів, в тому числі насильницьких. Також це був перший міжнародний документ, предметом регулювання якого став статус жертв злочинів.

Декларацію основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою часто називають "magna carta" прав жертв злочинів. Цей документ став прикладом для регіональних міжнародних організацій, який необхідно наслідувати, і джерелом права для держав, які проводять реформу свого кримінального законодавства.

Розглядаючи положення Декларації, необхідно зазначити, що відповідний документ не розрізняє поняття «жертва злочину» і «потерпілий». Декларація містить положення про жертву злочину, яке охоплює поняття «потерпілий». Під терміном «жертви» в Декларації розуміють осіб, яким індивідуально або колективно було спричинено шкоду, включно з тілесними пошкодженнями або моральною шкодою, емоційними стражданнями, матеріальною шкодою чи істотним обмеженням прав у результаті дії або бездіяльності, що порушують діюче національне кримінальне законодавство держав-учасниць, включно із законами, що забороняють зловживання владою [11]. Слід зауважити, що жертвою може бути особа незалежно від того, чи встановлено, затримано або засуджено правопорушника. Термін «жертва» включає близьких родичів та утриманців безпосередньої жертви.

Щодо українського законодавства, то необхідно констатувати, що в Україні на законодавчому рівні відсутнє

закріплене поняття «жертва злочину». У кримінальному праві та кримінальному процесі юристи оперують терміном «потерпілий». Недоліком зазначеного є те, що статус потерпілого, а відповідно і його права та обов'язки, особа набуває після визнання її такою правоохоронним органом в рамках кримінального провадження.

Аналіз Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою дає можливість виокремити положення, спрямовані на захист прав жертв насильницьких злочинів. До них відносяться:

- 1) право на повагу та співчуття;
- 2) право на доступ до правосуддя;
- 3) право на швидку компенсацію нанесеної шкоди;
- 4) недієсання шкоди за рахунок держави у випадках отримання значних тілесних ушкоджень або істотної шкоди фізичному чи психічному здоров'ю;
- 5) право на компенсацію шкоди за рахунок держави членам сімей осіб, які померли чи отримали інвалідність внаслідок скоєння насильницького злочину;
- 6) право на інформування про права;
- 7) право на інформацію про хід (розгляд) справи;
- 8) право на клопотання під час розгляду справи;
- 9) право на належну допомогу під час судового розгляду;
- 10) право на забезпечення безпеки жертв і членів їх сімей;
- 11) право на медичну, психологічну та соціальну допомогу.

Крім закріплення прав жертв злочинів, у Декларації пропонується державам провести роботу з метою удосконалення судових та адміністративних механізмів.

У 1985 році Комітет Міністрів Ради Європи прийняв рекомендацію R (85) державам-членам стосовно положення потерпілого в межах кримінального права та кримінального процесу [12]. У документі надано рекомендації державам щодо нормативного врегулювання статусу потерпілого на різних етапах розгляду справ. Особливу увагу в рекомендаціях приділено інформуванню потерпілого про хід розслідування під час розгляду справи в поліції та суді, фіксації шкоди, завданої потерпілому злочинцем, праву на приватність під час розслідування злочину та розгляду в суді.

Наступним документом, спрямованим на врегулювання правового статусу та захист жертв насильницьких злочинів, є Рекомендація № R (91) 11 Комітету Міністрів державам-членам стосовно експлуатації сексу з метою наживи, порнографії, проституції, торгівлі дітьми та неповнолітніми від 9 вересня 1991 року [13]. Важливим є те, що в цих рекомендаціях закріплено право батьків до документації про сексуальну експлуатацію дітей, право на конфіденційність інформації в ході судового та адміністративного розгляду. Рекомендації передбачають при розгляді справ створювати умови, спрямовані на зниження повторного травматизму.

У зв'язку з тим, що Україна поставила за мету вступ до Європейського Союзу, вважаємо за необхідне розглянути в рамках дослідження Директиву Європейського парламенту щодо мінімальних стандартів забезпечення прав жертв злочинів від 25 жовтня 2012 року [14]. Зазначена Директива прийнята з метою вдосконалення законодавства та заходів з метою практичної підтримки жертв злочинів.

Директива Європейського парламенту щодо мінімальних стандартів забезпечення прав жертв злочинів закріплює положення, що жертв злочинів слід визнавати та поводитися з ними з повагою, чуйно та професійно без будь-якої дискримінації за будь-якою ознакою: раса, колір шкіри, етнічне чи соціальне походження, генетичні особливості, мова, релігія чи переконання, політична чи будь-яка інша думка, приналежність до національної меншини, майно, народження, інвалідність, вік, стать, вираження статі, гендерна ідентичність, сексуальна орієнтація, місце проживання або стан здоров'я. Під час усіх контактів із

правоохоронним органом слід враховувати безпосередні потреби, вік, стать, можливу інвалідність жертв злочину. Жертви злочинів повинні бути захищені від вторинної та повторної віктимізації, від залякування та помсти, повинні отримувати відповідну підтримку для полегшення їх відновлення та забезпечуватися достатнім доступом до правосуддя. Директива закріплює право жертв злочинів знати про свої права та володіти всією інформацією, яка може бути їм корисна для поновлення своїх прав і відшкодування шкоди. З цією метою правоохоронні органи повинні надавати відповідну інформацію при першому контакті з жертвою злочину, наприклад у вигляді листівок.

Також встановлюється, що повідомлення потерпілим про злочин із затримкою в часі через страх помсти не може бути причиною відмови у прийнятті заяви. Потерпілий від злочину повинен мати можливість бути проінформованим по стан розслідування злочину, а у випадках зміни слідчого держава повинна невідкладно про це інформувати потерпілого. Взагалі праву на інформацію в Директиві приділяється значна увага. Це стосується інформації про час і місце розгляду справи, про затримання, втечу чи звільнення підозрюваного.

Окрема увага у Директиві звертається на існування служб підтримки жертв насильницьких злочинів. Основним завданням цих служб і їхнього персоналу є психологічна підтримка жертв, відновлення після травм та інформування про права. Крім того, зазначені служби повинні надавати жертві насильницького злочину за потреби притулок, негайну медичну підтримку, можливість провести судово-медичну експертизу з метою отримання доказів, короткострокові та довгострокові психологічні консультації, юридичні консультації, адвокацію та спеціальні послуги для дітей.

Ще одним із важливих елементів захисту прав жертв насильницьких злочинів, передбачених Директивою, є напрям зменшення повторної віктимізації. Для досягнення цієї мети взаємодія з правоохоронними органами повинна бути простою, водночас кількість непотрібних взаємодій потерпілого з ними повинна обмежуватися за допомогою, наприклад, відеозаписів інтерв'ю з можливістю використовувати їх у судовому процесі.

Частина зазначених вище положень Директиви Європейського парламенту щодо мінімальних стандартів забезпечення прав жертв злочинів є новітньою у кримінальному процесі. Вважаємо за необхідне з метою гармонізації національного законодавства України з правом Європейського Союзу імплементувати зазначені положення в кримінальне процесуальне законодавство.

Одним із аспектів захисту прав жертв насильницьких злочинів є міжнародно-правове врегулювання захисту жертв військових злочинів. Необхідно зазначити, що цьому питанню приділяють увагу в низці міжнародно-правових документів. До найбільш важливих можна віднести Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) [15]; Римський статут міжнародного кримінального суду [16].

Додатковим протоколом до Женевських конвенцій встановлюється категорії осіб, які можуть бути жертвами військових злочинів, і визначається сфера застосування документа. Також Протоколом закріплюються права жертв: право на повагу та захист, право на медичну допомогу і догляд, право не бути підданим медичним експериментам.

Римський статут Міжнародного кримінального суду містить чіткі процесуальні права жертв насильницьких злочинів. Так, потерпілі від військових злочинів мають право звертатися до суду та давати свої зауваження, право на захист та безпеку, право на фізичне та психологічне благополуччя під час розгляду справи, право на недоторканість приватного життя, право на компенсацію, рести-

туцію та реабілітацію. У структурі Секретаріату Міжнародного кримінального суду створюється група з надання допомоги потерпілим і свідкам. Зазначена група забезпечує належні міри захисту та безпеки потерпілим, а саме:

1) вживає належних заходів щодо забезпечення захисту та безпеки жертв злочинів і розробляє довго- і короткострокові плани їх захисту;

2) виносить суду рекомендації щодо прийняття захисних заходів, а також повідомляє відповідні держави про такі заходи;

3) допомагає жертвам в отриманні медичної, психологічної та іншої відповідної допомоги;

4) організує для суду і сторін інструктажі з питань травм, сексуального насильства, безпеки і конфіденційності;

5) співпрацює в необхідних випадках із державами в забезпеченні будь-яких заходів;

6) вживає заходи щодо врахування гендерної специфіки з метою сприяння дачі жертвами сексуального насильства показань на всіх етапах розгляду [17].

В умовах війни, яка нині триває на сході України, Римський статут дає можливість забезпечити міжнародне переслідування осіб, винних у скоєнні військових злочинів, і захистити права жертв військових злочинів, абсолютна більшість із яких є насильницькими. Україна свого часу підписала Римський статут, але досі його не ратифікувала. В 2015 році наша держава зробила заяву про те, що визнає юрисдикцію Міжнародного кримінального суду. Однак відсутність акту про ратифікацію Римського статуту позбавляє Україну призначити суддю до складу суду та мати прокурора з числа громадян України. У зв'язку із зазначеним вище вважаємо за необхідне якнайшвидше провести процедуру ратифікації Римського статуту парламентом України.

При розгляді питання міжнародно-правового врегулювання статусу потерпілого від насильницьких злочинів не можна обійти увагою рішення Європейського суду з прав людини (надалі – ЄСПЛ) у цій сфері. Практика ЄСПЛ є обов'язковою для України і повинна впливати на процес реформування законодавства та практику діяльності правоохоронних органів. Практика ЄСПЛ містить кілька груп справ, спрямованих на захист прав потерпілих від насильницьких злочинів. Окремою групою є справи щодо недотримання прав жертв катування (наприклад, Логвіненко проти України від 16 травня 2019 року (заява № 41203/16), Бурлаков та Лисенко проти України від 17 грудня 2019 року (заява № 19103/11), Луценко та Вербицький проти України від 21 квітня 2021 року (заяви № 12482/14 та № 39800/14) [18]).

Другою групою справ є справи щодо дотримання права жертв насильницьких злочинів на ефективне розслідування справ (наприклад, Кінаш та Дзюбенко проти України від 09 травня 2019 року (заяви № 31090/18 та № 33574/18), Кочур та інші проти України від 11 березня 2021 року (заяви № 43534/19, 54229/19, 62829/19, 19964/20, 20070/20) [18]).

Відповідні рішення ЄСПЛ констатують порушення прав жертв насильницьких злочинів у сферах надання належної медичної допомоги жертвам злочинів, надання належної правової допомоги жертвам злочинів, права на ефективне розслідування, права на ефективний засіб юридичного захисту. Також у рішеннях ЄСПЛ міститься вимога до України привести діюче законодавство до європейських стандартів, забезпечити систематичний та ефективний контроль за практикою діяльності правоохоронних органів. Відповідно до статті 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» рішення ЄСПЛ є обов'язковими для виконання Україною [19]. На жаль, можемо констатувати, що Україна продовжує залишатися лідером по кількості звернень громадян до ЄСПЛ та кількості невиконаних рішень ЄСПЛ.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити певні висновки. Так, у міжнародному праві існує низка міжнародно-правових угод, що належним чином врегулюють статус жертв насильницьких злочинів. Найбільш прогресивними в сфері врегулювання статусу жертв насильницьких злочинів є акти Європейського Союзу. Україні як учаснику міжнародно-правових відносин потрібно здійснити певні кроки з метою імплементації міжнародно-правових стандартів захисту прав жертв насильницьких злочинів. Першим кроком повинна стати ратифікація Європейської конвенції щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів (ETS № 116) і Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

Наступним кроком повинно бути нормативно-правове врегулювання відшкодування шкоди, завданої насильницьким злочином за рахунок спеціального державного фонду, на що неодноразово у своїх роботах звертали увагу вчені-юристи К. Автухов [20], Є. Карпенко [21], О. Крижановський [22], П. Маланчук [7], Ю. Невмержицька [7], Т. Сироїд [23], І. Яковець [20].

Третім кроком повинно стати проведення роботи з метою гармонізації національного кримінального процесуального законодавства в сфері врегулювання правового статусу потерпілих від насильницьких злочинів із правом Європейського Союзу. Також особливу увагу держава повинна звернути на своєчасне та повне виконання рішень Європейського суду з прав людини. Зазначене покращить не тільки стан дотримання прав людини загалом і жертв насильницьких злочинів зокрема, а й ставлення міжнародних партнерів до України, що допоможе підвищити імідж держави.

Імплементація норм міжнародного права в сфері захисту прав потерпілих від насильницьких злочинів у національне кримінальне процесуальне законодавство України сприятиме зміцненню довіри потерпілого до правової системи держави загалом і правоохоронних органів зокрема. Зазначене переконуватиме та сприятиме залученню потерпілого до співпраці з органами охорони правопорядку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Covid deaths may be double what we thought / K. Fox, A. Dewan // CNN. Доступний: https://edition.cnn.com/2021/05/07/world/coronavirus-newsletter-intl-05-07-21/index.html?utm_source=twCNNi&utm_content=2021-05-07T15%3A16%3A06&utm_term=link&utm_medium=social (доступ: 24.05.2021).
2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Доступний: <https://undocs.org/en/A/70/L.1> (доступ: 24.05.2021).
3. Kyoto Declaration on Advancing Crime Prevention, Criminal Justice and the Rule of Law: Towards the Achievement of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Kyoto, 7-12 March 2021. Доступний: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_30/Kyoto_Declaration_V2102815.pdf (доступ: 24.05.2021).
4. State of crime and criminal justice worldwide. Report of the Secretary-General. Доступний: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V20/011/42/PDF/V2001142.pdf?OpenElement> (доступ: 24.05.2021).
5. UNODS, Global Study on Homicide 2019 (Vienna, 2019).
6. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 A (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. Доступна: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (доступ: 24.05.2021).
7. Маланчук П. Відшкодування збитків потерпілим від насильницьких злочинів / П.М. Маланчук, Ю.А. Невмержицька // *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). С. 310–313.
8. Європейська конвенція щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів (ETS № 116) від 24 листопада 1983 року. Доступна: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_319#Text (доступ: 24.05.2021).

9. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 року. Доступна: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text (доступ: 24.05.2021).
10. Groenhuijsen M. Protection of crime victims by legal means / M. Groenhuijsen // *International and European law and policy*: Temida. 2015, v. 18. P. 3–29.
11. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою. Резолюція 40/34 Генеральної Асамблеї від 29 листопада 1985 року. Доступна: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_114#Text (доступ: 24.05.2021).
12. Рекомендація R (85) 11 Комітету міністрів державам-членам стосовно положення потерпілого в межах кримінального права та кримінального процесу. Доступна: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_127#Text (доступ: 24.05.2021).
13. Рекомендація N R (91) 11 Комітету міністрів державам-членам стосовно експлуатації сексу з метою наживи, порнографії, проституції, торгівлі дітьми та неповнолітніми від 9 вересня 1991 року. Доступна: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_046#Text (доступ: 24.05.2021).
14. Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA. Доступна: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0057:0073:EN:PDF> (доступ: 24.05.2021).
15. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I). Доступний: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (доступ: 24.05.2021).
16. Римський статут Міжнародного кримінального суду. Доступний: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (доступ: 24.05.2021).
17. Правила та процедури доказування Міжнародного кримінального суду (ICC-ASP/1/3). Доступний: https://www.un.org/ru/documents/rules/icc_rules.pdf (доступ: 24.05.2021).
18. Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини. Міністерство юстиції України. Доступний: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini> (доступ: 24.05.2021).
19. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року. Доступний: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (доступ: 24.05.2021).
20. Автухов К. Міжнародний досвід захисту прав потерпілих при виконанні кримінальних покарань / К.А. Автухов, І.С. Яковець // *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2013. № 4. С. 206–213.
21. Карпенко Є. Міжнародний досвід відшкодування шкоди потерпілому як одна з форм запобігання злочинам / Є.М. Карпенко // *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 1 (62). С. 190–196.
22. Крижановський О. Міжнародні стандарти правового регулювання відшкодування шкоди потерпілим / О.М. Крижановський // *Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти*. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. 2017. С. 145–147.
23. Сироїд Т. Міжнародно-правове регулювання відшкодування шкоди жертвам грубих порушень прав людини / Т.Л. Сироїд // *Вісник ХНУВС*. 2012. № 1 (56). С. 45–52.